

תערוכת

„ציור נאיבי“

25 FEB 1966
מוזיאון ישראל, ירושלים

בתערוכה מיוצגות עבודותיהם של ציירים אנונימיים ירושלמים, מראי שית המאה, של שלום מושקוביץ הי צפתי, לבדוסקה האמריקאי, ויורשי אנרי רוטו הצרפתי — במבואה ובר שאן.

המושגים „עממי“, „פרימיטיבי“, „ניאופרימיטיבי“, ו„נאיבי“, אינם שלבים של אותו סולם. ביסוד כל אחד מהם, דרכי-הדגשה ואמצעי ביטוי שונים. בשעה שה„עממי“ מתי רכז ומתמצה במסורתיות, מהווה הי „פרימיטיבי“ (ובעקבותיו „הניאופרימיטיביזם“) נסיון לתחושה ומסיי רה ראשונית של הדברים. ה„נאיבי“ — מובן כדרך מהשבה והבעה קוני קראטית. הקונקראט הוא העיקרון המודע, או הבלתי מודע; והחשיבה כמו גם הביטוי, טובבים על ציר זה, שלצורך הנוחיות נקרא לו — קונקי ראטיזאציה. ההמחשה יכולה להיות מושגת תוך פרוק אידיאה לגורמיה, עד לאותם פרטים שגיבובם בכל דרך אפשרית יהזור ויצביע על אספקט בודד אחד. כן יכולה זו להיות תכונה יהידה בלבד של הרעיון, שמתחילתו היה מכלול, או הכללה, של תכונות ויסודות. כל אלה יפים לצרכי קטלוג של סוגי אמנות ואמנים. אלה הם מושגים, הנכפים על האמן, או האומן. הציור הנאיבי מועלה על נס בתחילת המאה שלנו על ידי חוגי אמנים שונים. לגבי ציירים כמו פיקאסו, מאטיס, מודיליאני, או האקספרסיוניסטים הגרמנים, הוא מהווה דוגמה (בצד אמנות פרימיטיבית ופריקאית). לכושר-ביטוי בלתי אמצעי, אקספרסיבי, שאיננו כפוף לחוקי ציור אקדמיים. בשנת 1908 נערך בסטודיו של פיקאסו „נשף הנרי רוטו“, בו ניגן רוטו עלי כינור וזימר. בתקופה זו היתה קיימת, אצל פיקאסו ובראק, תאווה לזהטת ל„נאיביות“. והם מזדהים עם יצירותיו הירוקות של רוטו. מה שהיה, לגבי פיקאסו, תהליך מודע של יצירה מופשטת, היה לרוטו דבר המובן מאליו ודרך-יצירה אפשרית יחידה. בעקבות רוטו צומחים ציירים, המייצרים „נאיבי“ באופן מודע. בתערוכה יכולות עבודותיהם של האנונימי הירושלמי („שבו לכם עם החמור“) לשמש דוגמה לאמנות עממית. צורת הסיפור השואבת מהמקורות, היא אני קדוטית ומניחה חופש לדמיון. כליי ההבעה של האנונימי מושרשים במי סורת האילוסטרציה הפרסית (מוצאו, כנראה, מטהרן).

בעבודותיו של שלום מושקוביץ, הצפתי, המכונה „זייגרמאכר“, מכתוב המרכיב „הנאיבי“; — כלומר צורת סיפור קונקראטית, המדגישה בפרטים יסודות-בסיפור, הנראים לה כמרכוזיים (כגון „משקם של אדם וחיה“) בהם הראה הצייר את כל הגמלים והחמורים שבמשק החקלאי של אדם וחיה).

ההמחשה בעבודות אלו מתבטאת גם בכתובות, המציינות את הגיבורים לפי שמותיהם ולפעמים גם את אמרוי תיהם.

עבודותיהם של לבדוסקה האמריקאי והצרפתים במבואה ובושאן, הן אמנות „נאיבית“ מודעת, הכפופה ליי חוקי יצירה פורמאליים, מסוימים מי אד; הנאיבי שהיא מעלה, הוא תוצאה של נוסטאלגיה אל עולם זה לראותו באור אידיאלי.

ד"ר גורית כהנסקי